

Eenheid & verscheurdheid van individu en gemeenschap in de antieke tragedie en in Wagner's Ring

Machiel Kestra – Wagnergenootschap – 25 maart 2012

Dionysus' mysterieuze & gewelddadige geboorte(s)

(c) “[They say that Dionysos had three births:

- one] of these is that from his mother,
- another [that from] the thigh [of Zeus],
- and the third the one [when] he was torn apart by [the] Titans and came back to life after Rhea reassembled his limbs.

Tragedie in Dionysos' theater

- Dionysos-feesten:
 - Stads of Dionysos-feesten; mrt./april
 - Lenaia-feesten; jan. (na 440 v.C.)

Van oorsprong koorzang –
koorleider (dithyrambe)

Dionysos-theater, Athene

Alle tragedies voor
Dionysos-theater;

Verder komedie en satyr-
spel

Organisatie

- Dionysos: drank, dans, lied, muziek
- Drama= draomai: doen, handelen
- Archon (magistraat) koos competitoren
 - ca. 3 tragedieschrijvers; 3-4 komedieschr.
 - Schrijver=didaskalos (onderwijzer)
- Choregoi: producers
- Publiek

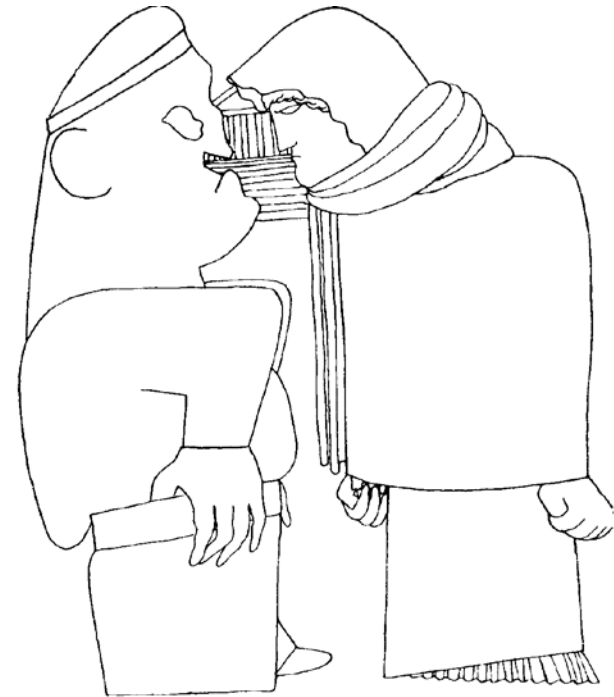

Agora en Strategeion

Hegels vroege opvatting over tragische conflict en verzoening.

- Conflict tussen particuliere individuen
 - Geen verzoening mogelijk in algemene zedelijkheid
- (Phaenomenologie des Geistes, 1807)

Hegel: Aufhebung der Tragoedie

- Achteruitgang koor - tragedie ook achteruit
 - Moderne subjectiviteit & innerlijkheid
- (Ästhetik, v.a. 1823)

Nieuwe ambities voor mythologische poezie

‘Aelteste Systemprogramm des deutschen Idealismus’ (1796/7):

“...Die Poesie bekommt dadurch eine höhere Würde, sie wird am Ende wieder, was sie am Anfang war – Lehrerin der Menschheit; denn es gibt keine Philosophie, keine Geschichte mehr, die Dichtkunst allein wird alle übrigen Wissenschaften und Künste überleben. ...”

“...Ein höherer Geist vom Himmel gesandt, muss diese neue Religion unter uns stiften, sie wird das letzte, größte Werk der Menschheit sein.”

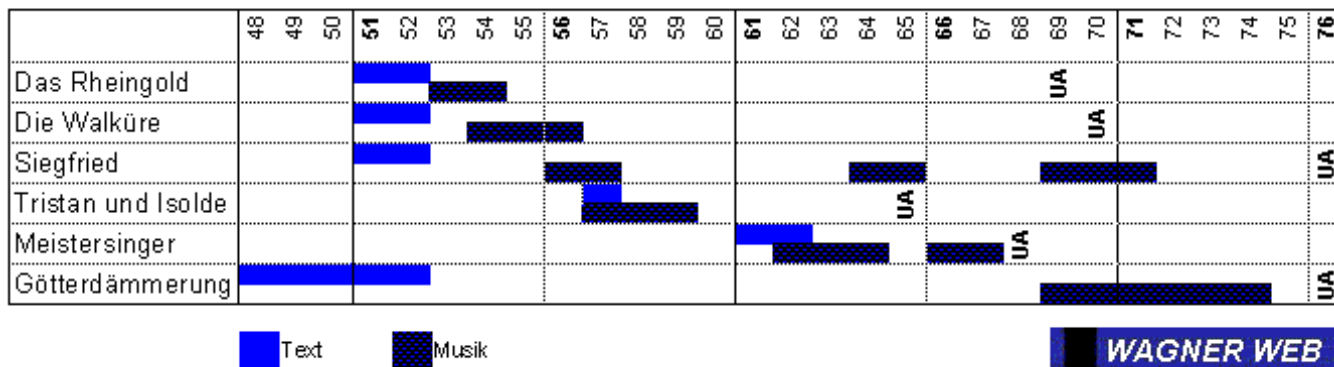

Wagners 'Kunst und die Revolution' (1849)

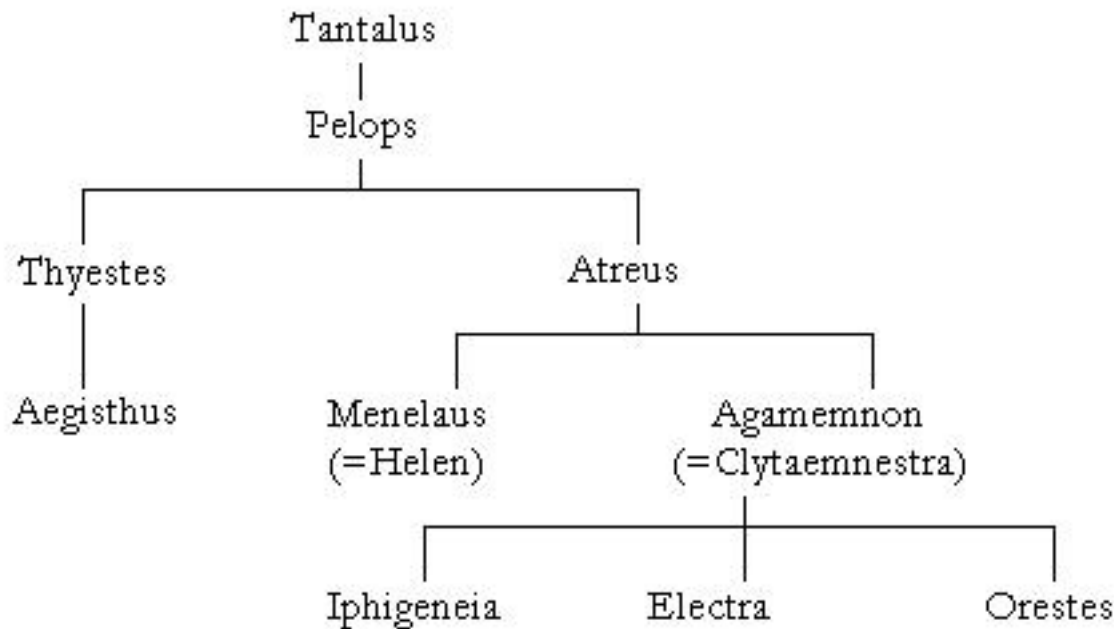
“lieber einen halben Tag Grieche vor dem tragischen Kunstwerke sein zu moegen, als in Ewigkeit – ungriechischer Gott!”

(iii, 12)

Der Ring des Nibelungen, Tristan und Isolde, Die Meistersinger von Nürnberg - Entstehung

Oresteia: Aeschylus' trilogie over Orestes en zijn familie

(Ifigeneia in Aulis)

- Griekse vloot op weg naar Troje bij Aulis
- Koning Agamemnon moet Artemisoffer brengen
- Bedrog aan Achilleus, Klytaimnestra, Ifigeneia
- Ifigeneia kiest voor zelfopoffering t.b.v. Hellas

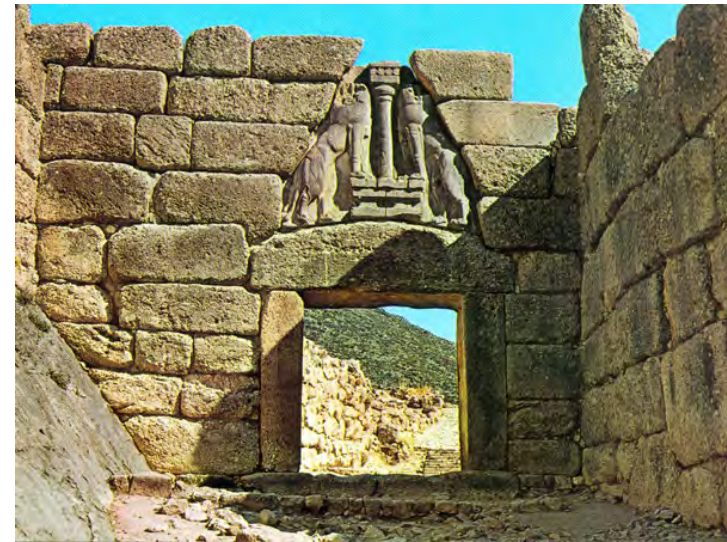
Das Rheingold

- Innerlijke en uiterlijke natuur
- Spiraal van verraad en bedrog
- Conflict tussen macht en liefde
- Individueel gekozen lot – geen rol van algemene

1: Agamemnon

- Thuiskomst van Agamemnon met gevangen zieneres Cassandra
- Cassandra profeteert familie-noodlot
- Agamemnon (en Cassandra) misleid en vermoord door vrouw Klytaimnestra & minnaar Aigisthos

Die Walkuere

- Spanning tussen liefde en macht
- Strijd tegen wetten en verdragen
- Zelfs een god moet grenzen accepteren
- Samenhang subjectiviteit & intersubjectiviteit

2. Dodenoffer

- (Elektra heeft jonge Orestes weggebracht; blijft op wraak zinnen)
- Orestes komt heimelijk weer terug
 - Ontmoet en herkent Elektra
 - Klytaimnestra & Aigisthos blij met 'bericht' van Orestes' dood
 - Beiden vermoord door Elektra en Orestes
 - Orestes achtervolgd door Furien

Siegfried

- Ontwikkeling tot zelfstandigheid en vrijheid
- Vrijwillige en vreesloze acceptatie noodlot
- Sterfelijk mens als Wotans erfgenaam
- Liefde en eindige intersubjectiviteit

3. Goede Geesten

- Orestes wordt door Erinyen opgejaagd
- Orestes wordt in Athene berecht
- Apollo verdedigt Orestes
- Stemmen staken; Orestes vrij
- Godin Athene verzoent Erinyen tot Eumeniden; richt rechtbank op

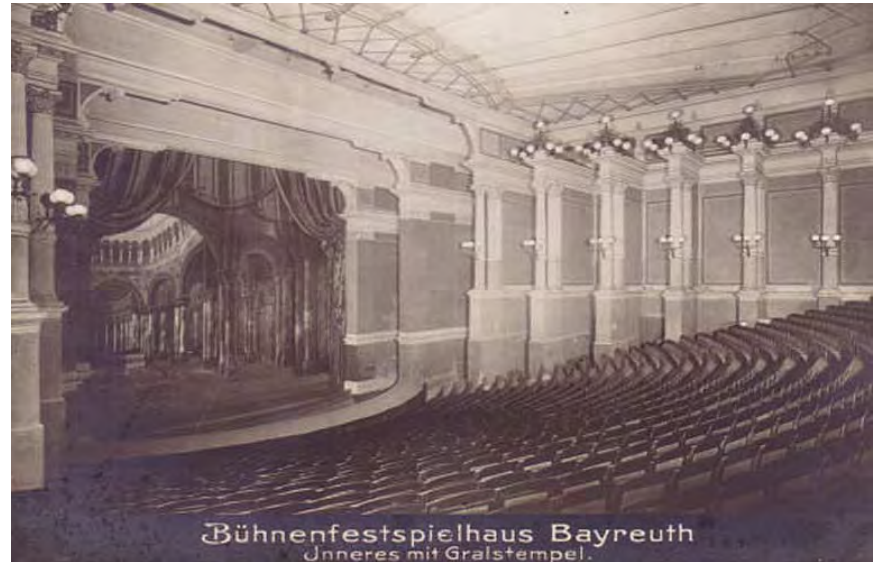

Götterdämmerung

- Verraad en bedrog bepalen lot
- Mensen blijven goddeloos over
- Oorspronkelijke (natuur-)toestand weer hersteld

On-Enigheid van het Griekse koor

- Koor afgedaan als 'slechte algemeenheid'?
- Geen plaats meer voor (eigen) gemeenschap
- Orkest als vervanger

Theater juist ook als plaats van debat

